

W JAKI SPOSÓB KORZYSTAĆ ZE SŁOWNIKA

Polsko-ukraiński słownik ortograficzny jest skierowany do wszystkich, którzy interesują się językiem polskim. Objętość i budowa słownika są dostosowane przede wszystkim do potrzeb uczniów, którzy uczą się języka polskiego, a także młodzieży z Ukrainy, studiującej w Polsce, oraz biznesmenów i wszystkich, którzy wykorzystują język polski w życiu zawodowym i codziennym.

Słownik składa się z dwóch części: w pierwszej, w tabelach, czytelnik odnajdzie podstawy polskiej ortografii z przykładami, które pomogą lepiej opanować zasady pisowni. Część druga to właśnie sam słownik, w którym znalazły się najczęściej używane hasła. Wyrazy hasłowe, ułożone w porządku alfabetycznym, zostały podane w formie podstawowej. Jeśli ma miejsce alternacja, podano także odpowiednie formy fleksyjne. W słowniku po raz pierwszy wykorzystano metodę porównania pisowni polskiej z adekwatnymi formami lub znakami w języku ukraińskim. Ukraińskie odpowiedniki pomagają w opanowaniu ortografii oraz słownictwa.

Słownik sprzyja również lepszemu zapamiętywaniu znaczeń wyrazów polskich dzięki ich odpowiednikom ukraińskim, które pełnią funkcję pomocniczą.

Użytkownik słownika otrzyma niezbędne informacje dotyczące pisowni wszystkich form fleksyjnych oprócz wyrazu hasłowego podanego w formie podstawowej, którą możemy znaleźć także w innych

ЯК КОРИСТУВАТИСЯ СЛОВНИКОМ

«Польсько-український орфографічний словник» призначений для тих, хто цікавиться польською мовою. Обсяг і структура словника спрямовані насамперед на задоволення потреб учнів, які вивчають польську мову; студентів з України, що навчаються у вищих навчальних закладах сусідньої держави; бізнесменів та всіх, хто використовує польську мову у професійному та повсякденному житті. Словник також сприятиме кращому запам'ятовуванню значень польських слів завдяки їх українським відповідникам, які у ньому відіграють допоміжну функцію.

Словник складається з двох частин: у першій у зведених таблицях подано правила польської орфографії, що проілюстровані прикладами, які допоможуть краще засвоїти правопис слів. Друга частина — це власне словник, у якому словникова стаття подана у початковій формі, а також деякі форми словозміни, якщо відбуваються чергування. У словнику вперше застосовано метод зіставлення орфографічних правил з відповідними формами чи знаками в українській мові. Українські відповідники допомагають засвоїти правила орфографії та опанувати лексичний матеріал.

Кожний користувач словника отримає чітку інформацію про правопис усіх словоформ, які можуть викликати сумніви щодо їх правильного написання. Ми намагалися подати не тільки слова у

dostępnych słownikach, podaliśmy pisownię różnych form fleksyjnych, w których zachodzą zmiany lub alternacje.

Słownik wyróżnia się tym, że w trudnych przypadkach podana jest nie tylko odpowiednia końcówka, lecz także pełna forma wyrazowa, dzięki czemu użytkownik może się nauczyć pisać poprawnie całe słowo.

Na konkretnych przykładach pokazano zasady dotyczące zmian fonetycznych, co sprzyja zapamiętaniu pisowni danego wyrazu, a przy okazji jego znaczenia.

W haśle słownikowym wykorzystano wszystkie formy wyrazowe, których pisownia może wzbudzać jakiegokolwiek wątpliwości. Taka budowa artykułu hasłowego umożliwia wygodne i sprawne korzystanie ze słownika tym wszystkim, którzy chcą sprawdzić pisownię polskiego słowa lub przetłumaczyć na język ukraiński.

W słowniku wykorzystano znak ~ (tylda), który oznacza niezmienną część wyrazu, oddzieloną znakiem || (dwie linie):

nara|da ż C., Mc. ~**dzie** нара́да
nar|ód m D. ~**odu**, Mc. ~**odzie** наро́д, на́ція ж

Po wyrazach, których zawsze używa się w połączeniu z innymi wyrazami (czyli takich, które stanowią utarte wyrażenia), mamy dwukropek:

zowąd: ni stąd, ni ~ ні звідти, ні звідси

Czerwonym kolorem zaznaczono w słowniku te elementy wyrazów, których pisownia może sprawiać trudność: **o, u, rz, ż, ch, h, ą, ę, en, em, om, on, j**. Niektóre oznaczenia

początkowej formie, правопис яких можна перевірити в інших доступних джерелах, а також правопис різних форм, де відбуваються зміни або чергування.

Важливою відмінністю цього словника є те, що у складних випадках подається не лише саме закінчення слова, але представлено повну його форму, що дає можливість вивчити правильне написання даного слова.

На конкретних прикладах показано правила фонетичних змін у словах, завдяки чому легко запам'ятати значення слова та засвоїти його правопис.

У словниковій статті використано всі форми слів, які можуть викликати сумніви з огляду на правопис. Така подача дозволяє дуже легко й успішно користуватися словником усім, хто має потребу перевірити орфографію чи перекласти польські слова українською мовою.

У словнику вживається знак ~ (тильда), який змінює незмінну частину реестрового слова, відділену знаком || (дві паралельні риси):

nara|da ż C., Mc. ~**dzie** нара́да
nar|ód m D. ~**odu**, Mc. ~**odzie** наро́д, на́ція ж

Після слів, які вживаються у словосполученнях, стоїть двокрапка:

zowąd: ni stąd, ni ~ ні звідти, ні звідси

Червоним кольором у словнику позначені ті елементи слів, правопис яких викликає труднощі: **o, u, rz, ż, ch, h, ą, ę, en, em, om, on, j**. Деякі позначення також присут-

są obecne także w części ukraińskiej, jeżeli tę zasadę można sprawdzić za pomocą języka ukraińskiego.

zachcian||ka *ż C., Mc.* ~ce забаганка
zach||ód, **Zachód** *m D.* ~odu, *Mc.*
~odzie záxid; Záxid

Pisownię wielkiej litery również zaznaczamy czerwonym kolorem:

Chińczyk *m D.* ~a китаєць;
Chin||ka *ż C., Mc.* ~ce китаїнка

Homonimy są oznaczone cyfrą arabską superskryptem po haśle:

napaś||ć¹ *ż D., C., Mc.* ~ci náпад ч; náпасть
napaś||ć² **napadnę, napadniesz, napadną; napadł, napadli; napadnij**
napásti; nakínutися *na kógosь*
napaś||ć³ **napasę, napasiesz, napasą; napasł, napasli; napaś** *напасти*
(худо́бу)

Rzeczowniki w słowniku są podane w formie podstawowej, czyli mianownika liczby pojedynczej lub liczby mnogiej, jeżeli nie ma liczby pojedynczej. Przy polskich rzeczownikach jest zaznaczony rodzaj: *m – męski, ż – żeński, n – nijaki*. Jeżeli w obu językach rodzaj jest ten sam, wtedy przy rzeczowniku ukraińskim rodzaju się nie zaznacza. Jeżeli natomiast rzeczowniki mają różne rodzaje, wtedy przy ukraińskim odpowiedniku zaznaczono rodzaj literami: *ч – чоловічий, ж – жіночий, с – середній*:

spis||ek *m D.* ~ku змова *ж*
nabytek *m D.* ~u придбання *с*

Przy rzeczownikach występujących tylko w liczbie mnogiej jest określenie *lm – liczba mnoga*:

chaszcze *lm* хáщі; чагарник *ч*
spodnie *lm* штані

ні в українській частині, якщо це правило можна перевірити за допомогою української мови.

zachcian||ka *ż C., Mc.* ~ce забаганка
zach||ód, **Zachód** *m D.* ~odu, *Mc.*
~odzie záxid; Záxid

Правопис великої літери також позначено червоним кольором:

Chińczyk *m D.* ~a китаєць;
Chin||ka *ż C., Mc.* ~ce китаїнка

Омоніми позначені арабською цифрою вгорі після слова:

napaś||ć¹ *ż D., C., Mc.* ~ci náпад ч; náпасть
napaś||ć² **napadnę, napadniesz, napadną; napadł, napadli; napadnij**
napásti; nakínutися *na kógosь*
napaś||ć³ **napasę, napasiesz, napasą; napasł, napasli; napaś** *напасти*
(худо́бу)

У словнику іменники подаються у формі називного відмінка однини чи у множині, якщо немає однини. Біля польського іменника позначено рід: *m – męski, ż – żeński, n – nijaki*. Якщо в обох мовах роди збігаються, тоді біля українського слова рід не позначено. Коли ж іменники належать до різних родів, то біля українського відповідника позначено відповідний рід літерами *ч – чоловічий, ж – жіночий, с – середній*:

spis||ek *m D.* ~ku змова *ж*
nabytek *m D.* ~u придбання *с*

Іменники, які трапляються тільки у множині, позначаються *lm – liczba mnoga*:

chaszcze *lm* хáщі; чагарник *ч*
spodnie *lm* штані

Rzeczowniki nieodmienne zaznaczono w taki sposób: *ndm* – *nieodmienne*:

carte blanche *ndm* карт-бланш ч

Przy wyrazach o charakterze terminów podano w skrócie ich przynależność (kwalifikator)

tatarak *m D. ~u bot. лепеха ж; шувар ч*

zwichnięcie *n med. вівих ч*

Ze względu na trudności w wyborze odpowiedniej formy dopełniacza liczby pojedynczej w przypadku rzeczowników rodzaju męskiego w nazwie przypadku (pisanej w skrócie: *D.*) podano odpowiednią końcówkę, a w niejasnych sytuacjach pełną formę. W szczególnych przypadkach, jeżeli zachodzą wymiany głosek, podano również formy innych przypadków.

skrzypek *m D. ~ka скрипаль*
temperament *t m D. ~tu, Mc. ~cie*
темперамент

mundur *m D. ~ru, Mc. ~rze*
мундір, форма ж

mundurlek *m D. ~ka (учнівська)*
форма ж

mur *m D. ~ru, Mc. ~rze мур; стіна ж*

chód *m D. chodu, Mc. chodzie*
1. ходá ж; 2. хід; 3. sport. ходьба ж

chór *m D. chóru, Mc. chórze хор*

Jeżeli możliwe są do wyboru równoległe końcówki, wtedy na pierwszym miejscu podano bardziej rozpowszechnioną, a po znaku / – rzadziej używaną formę.

cha|ber *m D. ~bra/~bru, Mc. ~rze*
bot. волóшка ж

Przy rzeczownikach rodzaju żeńskiego podane są te końcówki przypadków, w których występuje alternacja.

Невідмінювані іменники позначено *ndm* – *nieodmienne*:

carte blanche *ndm* карт-бланш ч

Біля слів з ознаками термінів подано позначення їх приналежності:

tatarak *m D. ~u bot. лепеха ж; шувар ч*

zwichnięcie *n med. вівих ч*

З огляду на труднощі зі вживанням закінчення родового відмінка іменників чоловічого роду після родової позначки подано його закінчення, а у важчих випадках форму. В особливих випадках, якщо відбуваються чергування, також подано форми інших відмінків:

skrzypek *m D. ~ka скрипаль*
temperament *t m D. ~tu, Mc. ~cie*
темперамент

mundur *m D. ~ru, Mc. ~rze мундір, форма ж*

mundurlek *m D. ~ka (учнівська)*
форма ж

mur *m D. ~ru, Mc. ~rze мур; стіна ж*

chód *m D. chodu, Mc. chodzie*
1. хо-дá ж; 2. хід; 3. sport. ходьба ж

chór *m D. chóru, Mc. chórze хор*

Якщо допускається вживання паралельних закінчень, то на першому місці подано більш вживане закінчення, а через знак / – його менш вживана форма:

cha|ber *m D. ~bra/~bru, Mc. ~rze*
bot. волóшка ж

В іменниках жіночого роду подаються закінчення непрямих відмінків, якщо у них відбуваються чергування:

temperatura ż C., Mc. ~rze тем-перат^ура

konkluzja ż D., C., Mc. ~i вісно-вок ч

dallia ż D., C., Mc. ~ii bot. жоржіна

Czasowniki zakończone na **-am**, **-asz** nie mają żadnych objaśnień oprócz bezokolicznika i ukraińskiego odpowiednika lub zaimka zwrotnego (**się**) **-(ся)** w wypadku czasowników zwrotnych.

ubierać (się) одягати(ся);
вбирати(ся)

nadjeżdżać над'їждіти,
над'їжджати

Dla czasowników zakończonych na **-ę**, **-esz**, **-isz(-ysz)**, **-ą** podano końcówki osobowe 1. i 2. osoby liczby pojedynczej oraz 3. osoby liczby mnogiej czasu teraźniejszego; końcówki rodzaju męskiego czasu przeszłego, a jeżeli występują alternacje w rodzaju żeńskim i w liczbie mnogiej, wtedy podano też końcówki rodzaju żeńskiego oraz liczby mnogiej męskoosobowej i żeńskorzeczowej formy; formę trybu rozkazującego.

nasunąć ~ę, ~iesz, ~ą; ~ął, ~ęła, ~ęli; **nasu**ń 1. нас^унути; 2. нашт-товхнути; підказати;

~ **się** 1. нас^унутися, прис^унутися;
2. виникнути

ubożać ~eję, ~ejesz, ~eją; ~ał; ~ej
убожіти, бідніти

Formy wariantywne są oddzielone znakiem /. Przy czym na pierwszym miejscu podano formę częściej używaną.

nasiąknąć ~ę, ~iesz, ~ą; ~ął/**na-**
sękl, **nasękl**i; ~ij uwiбрати; насіти-
тися; набратися; просякнути

ujmlować (**się**) ~uję (**się**), ~ujesz
(**się**), ~ują (**się**); ~ował; ~uj

temperatura ż C., Mc. ~rze тем-перат^ура

konkluzja ż D., C., Mc. ~i вісно-вок ч

dallia ż D., C., Mc. ~ii bot. жоржіна

Дієслова на **-am**, **-asz** не мають інших пояснень, крім інфінітиву та українського відповідника чи зворотного займенника (**się**) **-(ся)** у випадку зворотних дієслів.

ubierać (się) одягати(ся);
вбирати(ся)

nadjeżdżać над'їждіти,
над'їжджати

Dla дієслів na **-ę**, **-esz**, **-isz(ysz)**, **-ą** подано особові закінчення 1-ї i 2-ї особи однини та 3-ї особи множини теперішнього часу; закінчення чоловічого роду минулого часу, якщо є чергування в жіночому роді й множині, то подано закінчення жіночого роду та закінчення множини чоловічо-особової i жіночо-речової форми; форму наказового способу:

nasunąć ~ę, ~iesz, ~ą; ~ął, ~ęła, ~ęli; **nasu**ń 1. нас^унути; 2. нашт-товхнути; підказати; ~ **się** 1. на-с^унутися, прис^унутися; 2. виник-нути

ubożać ~eję, ~ejesz, ~eją; ~ał; ~ej
убожіти, бідніти

Паралельні форми відділені знаком /. При цьому, на першому місці подано більш уживану форму:

nasiąknąć ~ę, ~iesz, ~ą; ~ął/
nasękl, **nasękl**i; ~ij uwiбрати; на-сітис-
тися; набратися; просякнути

ujmlować (**się**) ~uję (**się**), ~ujesz
(**się**), ~ują (**się**); ~ował; ~uj

1. брати; 2. схоплювати; 3. привертати, прихилати; 4. підходити; визначати; 5. віднімати; зменшувати

Przy czasownikach, które w czasowych formach koniugacyjnych zmieniają podstawę, podano formy 1. i 2. osoby liczby pojedynczej i 3. osoby liczby mnogiej czasu teraźniejszego i przeszłego, a także formę rozkaznika.

tluc tłuке, tłuczesz, tłuка; tłuکی; tłucz 1. товкти; 2. трощити;

3. товкти, лущувати; ~ **się** 1. трощитися; битися; 2. битися; 3. товктися

nadać (się) nadmę (się), nadmiesz (się), nadmą (się); nadał (się), nadęła (się), nadęli (się); nadmij (się) надѣти(ся)

mleć miele, miesz, miela; mell, mella, melli; miel молоти

1. брати; 2. схоплювати; 3. привертати, прихилати; 4. підходити; визначати; 5. віднімати; зменшувати

Для дієслів, які при відмінюванні за часами змінюють основу, подано форми 1-ї і 2-ї особи однини та 3-ї особи множини теперішнього й минулого часу, а також форму наказового способу:

tluc tłuке, tłuczesz, tłuка; tłuکی; tłucz 1. товкти; 2. трощити;

3. товкти, лущувати; ~ **się** 1. трощитися; битися; 2. битися; 3. товктися

nadać (się) nadmę (się), nadmiesz (się), nadmą (się); nadał (się), nadęła (się), nadęli (się); nadmij (się) надѣти(ся)

mleć miele, miesz, miela; mell, mella, melli; miel молоти

SKRÓTY УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

anat. – *anatomia* – анатомія
archit. – *architektura* – архітектура
astr. – *astronomia* – астрономія
biol. – *biologia* – біологія
bot. – *botanika* – ботаніка
geogr. – *geografia* – географія
geol. – *geologia* – геологія
hist. – *historia* – історія
lingw. – *lingwistyka* – лінгвістика
inf. – *informatyka* – інформатика
mat. – *matematyka* – математика
med. – *medycyna* – медицина
lit. – *literatura* – література
mor. – *morski* – морський
muz. – *muzyka* – музика
przen. – *przenośnie* – переносне
polit. – *polityka* – політика
rel. – *religia* – релігія
pot. – *potoczny* – розмовний
sport. – *sportowy* – спорт
techn. – *technika* – техніка
fiz. – *fizyka* – фізика
fizjol. – *fizjologia* – фізіологія
fin. – *finansowy* – фінанси
chem. – *chemia* – хімія
praw. – *prawniczy* – юридичний
wojsk. – *wojskowość* – військовий
zool. – *zoologia* – зоологія
zdr. – *zdrobniały* – здрібнілий
nieos. – *nieosobowy* – неособовий
os. – *osobowy* – особовий

NAJWAŻNIEJSZE ZASADY PISOWNI НАЙВАЖЛИВІШІ ПРИНЦИПИ ПРАВОПИСУ

PISOWNIA WYRAZÓW Z LITERĄ U

LITERĘ U PISZEMY

zawsze na końcu wyrazu, np.: w domu, na dachu, z obrazu, pomalu, o jabłku

w rzeczownikach zakończonych na: -um, -un, -unek, -unka, -ula, -ulec..., np.: muzeum, gimnazjum, opiekun, rysunek, opiekunka, koszula, hamulec

w czasownikach, np.: kuć, psuć, snuć, pruć

w imiesłowach na -ujący, -ując, np.: pracujący, recytując

prawie zawsze na początku wyrazu, np.: uśmiech, upał, upadł, ulga, uwaga, upomnienie, ule, ulubiony

Wyjątek:

ósmu, ósemka, ów, ówdzie, ówczesny

w czasownikach w czasie teraźniejszym zakończonych na: -uję, -ujesz, -uje, -ujemy, -ujecie, -ują, np.: maluję, gotujesz, kupuję, marnujemy, rysujecie, pracują

Zapamiętaj:

«uje» się nie kreskuje!

gdy w pokrewnych wyrazach ukraińskich występuje y (ю), np.: cukier – цукор, snuć – снувати, kupuje – купую, pracują – працюють, ul – вулик, muzeum – музей, uwaga – увага

PISOWNIA WYRAZÓW Z LITERĄ Ó

LITERĘ Ó piszemy:

gdy wymienia się na **o**, **e**, **a** w środku wyrazu, innych jego formach lub wyrazach pokrewnych, np.: *kółko* – *koło*, *sól* – *sol*i, *wrócić* – *wracam*, *pomóc* – *potagać*, *przyjaciółka* – *przyjaciel*; *siódmy* – *siedem*

gdy w pokrewnych wyrazach ukraińskich najczęściej występuje **o** lub **i**, np.: *chór* – *xop*, *góra* – *zopa*, *sól* – *ciľ*, *makówka* – *makivka*, *chłopców* – *хлопцiв*, *Lwów* – *Львiв*, *Kraków* – *Кракiв*, *równo* – *piвно*, *wspólny* – *спiľный*

w zakończeniach wyrazów **-ów**, **-ówna**, **-ówka**, które są nazwami roślin, osób, rzeczy, stanów, nazw geograficznych, np.: *grochówka*, *żarówka*, *złotówka*, *klasówka*, *chłopców*, *zeszytów*, *Lwów*, *Kraków*, *Nowakówna*

Wyjątek: *zasuwka*, *wsuwka*, *skuwka*

w niewielu wyrazach na początku, np.: *ósemka*, *ósmi*, *ów*, *ówczesny*, *ówdzie*

Zapamiętaj: litera **ó** nigdy nie występuje w końcu wyrazu!

Zapamiętaj: niektóre wyrazy mają **ó** niewymienne, np.: *chór*, *córka*, *córeczka*, *górski*, *góra*, *jaskółka*, *Józef*, *król*, *który*, *mózg*, *olówek*, *późno*, *równo*, *skóra*, *wrób*el, *wspólny*, *żółw*

PISOWNIA LITER **A i E**

A i E piszemy:

gdy w wyrazach pokrewnych wymienia się **A** na **E** lub odwrotnie, **E** na **A**, np.:
z**q**b – z**e**by, d**q**b – d**e**by,
pi**q**ty – pi**e**ć, g**e**sty –
g**q**szcz, r**e**ka – r**q**czka,
m**e**żów – m**q**ż

A: w Narzędniku (*kim? czym?*) liczby pojedynczej rzeczowników przymiotników, liczebników, zaimków, np.: z kochan**q** babci**q**, z drug**q** smacz**q** porcj**q**, z poet**q**, z zielon**q** traw**q**

A: w Bierniku (*kogo? co?*) liczby pojedynczej przymiotników, liczebników, zaimków rodzaju żeńskiego, np.: pi**e**kn**q**, czerw**o**n**q**, pierwsz**q**, drug**q**, tamt**q**

A: w zakończeniach imiesłowów **-qc, -qcy**, np.: czyt**ajq**c, pisz**q**c, czek**ajq**cy, śpiew**ajq**cy

E: w Bierniku (*kogo? co?*) liczby pojedynczej rzeczowników rodzaju żeńskiego, np.: dziewczyn**e**, babci**e**, matk**e**, cór**k**e, ławk**e**, kanapk**e**

E: w Mianowniku (*kto? co?*) liczby pojedynczej rzeczowników rodzaju nijakiego, np.: imi**e**, rami**e**, pros**i**e, ciele**e**

A: na końcu wyrazu 3. os. liczby mnogiej czasu teraźniejszego czasowników, np.: pisz**q**, czyt**ajq**, id**q**

Wyjątek: pani**q**

E: w zakończeniach krótkich zaimków zwrotnych i osobowych, np.: ci**e**, si**e**, t**e**

A: w zakończeniach bezokoliczników, np.: wzię**q**ć, wyj**q**ć, zacz**q**ć

gdy w pokrewnych wyrazach ukraińskich występuje **a (я), y (іо)**, np.: z**q**b – з**у**б, d**e**by – д**у**бу, pi**e**ć – н**’я**ть, zielon**q** traw**q** – зел**е**но**ю** трав**ою**

w czasownikach w czasie przeszłym przed **i i l**, np.: zdj**q**ł, podj**q**ł**e**m, wzi**e**ła, dotkn**e**ła, wyj**q**ł**e**ś, wzi**e**ł**i**ście

E: na końcu wyrazu 1. os. liczby pojedynczej czasu teraźniejszego czasowników, np.: le**ż**e, ćwicz**e**, pachn**e**